

BOG STAFETTEN

på Det Humanistiske Fakultetsbibliotek
LÆSNING TIL LYST OG INDSIGT

Bøger udvalgt og kommenteret af lektor Jakob Skovgaard-Petersen,
ToRS

Roy Mottahedeh: Profetens Kappe

En bog om det moderne Irans religiøse og kulturelle udvikling, set gennem øjnene på en mullah, som selv er politisk vakt, men alligevel viger tilbage, da den iranske revolution kommer i 1979. Bogen er en blanding af en historiebog, en biografi og en selvbiografi og evner som få andre bøger af forklare nutidig islam – i dette tilfælde shia-islam – personligt og medrivende.

David Grossman: Kvinde på flugt for meddelelse

En stærkt sanset bog med en hårdfør og kontant, men også moderlig hovedperson. Psykologen Ora repræsenterer på mange måder det moderne sekulære Israel, med alle dets omkostninger og overvejelser. Drevet af frygt for, at militæret vil meddele hende, at hendes søn er død, drager hun hjemmefra, ud på en lang vandring, hvor hendes barndom og sære hospitalsophold under seksdageskrigen i 1967 genopleves, sammen med de mænd, der har fulgt hende lige siden.

Jørgen Hass: Illusionens filosofi. NNF, 1982

En række læsninger af Friedrich Nietzsches værker. Bogen giver et overblik over et bidsk, skarpsindigt og samtidigt forpint gemyt, som ikke kunne slå sig til tåls med de værdisystemer, først og fremmest positivismen, men også stadig kristendommen – som hans samtid holdt op for ham. Hass, som var filosof i København og Odense, er lærd og skriver lærd, men også forståeligt, og samler sig om temaer, som skulle interessere mange humanister, også i dag: erkendelse, moral, historie, kunst, tragedien.

Robert Irwin: 1001 nat – en indføring

Elegant og underholdende introduktion til værket 1001 nat, som vi alle kender – i et eller andet omfang. Og det er ikke så underligt. For mange af historierne er så gode, at vi har hørt dem på mange måder og i flere sammenhænge. Her afsløres det, at europæiske oversættere har digtet videre på historierne, og at 1001 nat har en fascinerende historie, både i Orienten og i Europa, hvor de gik deres sejrsgang i det 18. århundrede og siden har været lige så meget en del af Europas kultur som af Orientens.

Patricia Crone: Pre-Industrial Societies

Denne bog er nyttig for enhver, der beskæftiger sig bare lidt med verden før industrialiseringen. Den byder på en stærkt læsværdig forklaring af de vilkår præ-industrielle samfund virkede under, fra Kina til Europa og Amerika, og er af stor nytte for alle, der arbejder med kilder fra før 1750 (eller 1900 i visse dele af verden). Hvad det betød, at al arbejdskraft var mennesker og dyr, er temmelig vanskeligt at forestille sig, men her får man mange erkendelser. Bogen er materialistisk uden at være marxistisk, og uden at være tekno-deterministisk. Den rummer mange skarpe iagttagelser og formuleringer om den måde, samfund var organiserede på, hvad der truede dem, og hvad datidens mennesker mente, der hjalp.

Det sidste kapitel, "The Oddity of Europe" er et interessant korrektiv til de forskellige weberianske teser om, hvorfor industrialiseringen fremkom i netop Europa. Middelalderens Europa ligner mønstret fra andre præ-industrielle samfund, med en elite (religiøs og militær), en kosmopolitisk højkultur, og myriader af u-integrerede bondekulturer med lidet overskud. Crone lægger stor vægt på de europæiske staters og herskeres svaghed, som gradvist fører til, at samfundsgrupper kan sikre sig rettigheder og repræsentation.

Patricia Crone var københavner og studerede historie her på KU, men afsluttede sine studier i London, underviste i Cambridge og Oxford og endte i noget nær den højeste humanistiske stilling man kan opnå,

som leder af den historiske afdeling på det privilegerede Institute for Advanced Study i Princeton. Hun døde i 2015.

Rasmus Boserup: Efter foråret. 2016

Hvis du synes, Mellemøsten er et morads, særligt efter 2011, skal du læse denne bog. Så vil du finde ud af, at du havde ret, og hvorfor. Bogen er nemlig akademisk i den rette betydning af ordet: klar, systematisk og ræsonnerende. Hvor journalister ofte vil prøve at fortælle den store historie med virkningen på det enkelte menneske, holder forskeren fast i strukturen og søger at tænke konsekvenserne igennem: hvad kendetegner mellemøstlige stater og styreformer? Hvad er de oppe imod? Hvordan agerer de med hinanden i en regional orden? Og hvad sker der, når den forskydes? Bogen er derfor ikke så meget et rids over, hvad der er sket, som en refleksion over hvorfor, og hvad det videre kan betyde.

Strukturen mærkes i kapitlerne, som følger en kronologi fra 2011 til 2016, og samtidigt breder sig ud fra Egypten og Tunesien til Nordafrika, Levanten og i mindre omfang Golfen. Vi begynder med revolutionen – og hvorfor det stadig er den rette betegnelse – og går så gennem regimernes responser (kontrarevolution) til militarisering, statskollaps, regional rivalisering og stormagtskamp. Det sidste niveau med Ruslands intervention i Syrien, der udstillede omkostningerne ved Obamas tilbagetræknings-strategi og EU's manglende handlekraft.

Det er en stats-centrisk bog: vi hører om grænser og interesser, herskere og hæere. Sekterisme og islamisme er mest noget, regimer manipulerer med. Også anbefalingerne er stats-centrerede: den største fare er statskollaps; med den følger flygtninge og terrorisme. Vores opgave nu er derfor at søge at stabilisere staterne og deres institutioner, helst uden at konsolidere de herskere, der kontrollerer dem. Det er en afvejning; sidste kapitel gør det klart, at nogle af herskerne som Bashar al-Assad er nået så langt ud, at de ikke vil kunne stabilisere deres lande. Boserup taler for en medierende rolle for EU's udenrigspolitik, både regionalt og internt i de enkelte lande. Ikke let, hvis man ikke kan sætte magt bag sine ord.

Rafik Shami: Damascus Nights

Dele af Damaskus er i dag ødelagt, men den gamle bydel står ret intakt og emmer af historie. Jeg boede der som studerende i slutningen af 1980'erne, og da var det indlagt med beton, forurenende biler, politi og socialistiske slagsord på væggene. Alligevel var Damaskus et eventyrligt sted, med duft af jasmin, krogede gader og eventyrfortællere i caféerne. Denne kontrast er godt fanget af Rafik Shami, måske den bedste fortæller i 1001 traditionen, som alligevel har valgt at samle sine historier i en af de mest prosaiske perioder: Den Forenede Arabiske Republik, da Syrien 1958-61 var underlagt Egyptens præsident Nasser.

Orhan Pamuk: Museum of Innocence

Orhan Pamuk: Istanbul

Ikke så få forfattere har efter deres død fået indrettet deres hjem til museum. Læsere, der finder frem til dem, kan se Balzacs, Hugos eller George Sands fine gamle stuer og haver og få et indtryk af deres daglige liv og arbejdsproces. Mere usædvanligt må det være at besøge et museum for det liv, der har fundet sted i en bog. Ikke en theme-park, men netop et museum dedikeret til livet, som det fandt sted i en bog. Helt præcist syv år og ti måneder, fra den 23. oktober 1976 til den 26. august 1984. Mere intenst, end det lyder. Særligt når man betænker, at det er en minutiøs beskrivelse af hverdagsaftener, med middagsmad, kaffe og fjernsyn.

Kemal, arving til et velrenommeret og ikke alt for krævende familiefirma, er vokset op som en attraktiv og charmerende mand og har med den smukke Sibel fundet en fin livsledsagerske og et godt parti. Da

de gifter sig, er det imidlertid allerede i ruiner. Kemal har kort forinden i en taskebutik mødt sin helt unge, fjerne kusine Füsün, som han har indledt et forhold til. Første del af bogen handler om deres affære, hvor Kemal fuldstændigt må overgive sig til Füsüns sensualitet og sødme. Det er afgørende at forstå, hvor dragende hun er; for sidenhen skal læseren være rede til at acceptere den lange og smertefulde sociale og personlige deroute, som man skal gennemleve sammen med Kemal. For så i sidste del af bogen at finde sig til rette med Kemal som husven hos Füsüns forældre, hvor kan kommer hver eneste aften for at indånde sin elskede – der nu er frustreret og ulykkeligt gift, men stadig lige dejlig – og afskrælle ikke bare hende, men hele hendes hus for små daglige trofæer.

Det lille elegante museum ligger i Istanbul, i et hyggeligt og traditionelt kvarter, om end ikke lige dér, hvor Füsün boede. Forfatteren Orhan Pamuk har arbejdet med bog og museum samtidigt og indkøbt alle de ting, han nævner i romanen. Også indsamlingen og forberedelsen af museet er indskrevet, og både forfatter og fortæller (som til sidst bliver Pamuk selv) har været på besøg i hundredvis af verdens små museer. Det, de søger at indfange, er nemlig ikke genstandene, men det liv der er levet med og bag dem. Det er ikke et raritetskabinet for det ekstraordinære, men en systematisk samling af det nære og ordinære. Et helt kapitel er f.eks. viet til de duge, som familien havde liggende på fjernsynsapparatet. Alt sammen ting, som hovedpersonen Kemal stjæler igen og igen gennem årene, og som hans fjerne familie stiltiende lader ham tage.

Tredje element i dette Gesamtwerk er så bogen Istanbul, i sig selv en kombination af researchet byhistorie og personlig erindringsbog. Ikke om turisternes Istanbul, med Ayasofia, basarerne og den Blå Moské, men en bog om byen fra senosmannisk tid og frem til i dag. Igen ikke arkitekturhistorisk, men bylivshistorisk, om byens historikere, poeter og intellektuelle – og Pamuks egen familie. Samt, som i romanen, om biografer, sodavandsfirmaer, barer og antikvarer.

Robert Musil: Der Mann ohne Eigenschaft

En roman fra det døende Kaiser- og Königreich Østrig-Ungarn, med en moderne uddannet mand, Ulrich, i centrum. Ulrich møder et Wien, der er tynget af traditioner, men også tydeligt ikke længere passer ind i dem, og hvor der er en følelse af forventning om, at noget vil ske. Ikke ulig en del moderne arabiske romaner, men med en lidt anderledes tænkende, og sært underfundig tone. F.eks. Ulrichs overvejelser om den ny videnskab, som hævder at være objektiv og neutral, men samtidigt har en særlig nydelse ved at nedgøre, f.eks. det romantiske til det dyriske, og altså alligevel har en slags underliggende morale om, at det nedslående må være det sande.

Sami Zubaida: Ret og magt i den islamiske verden

Det er for mig en genkommende beklemmende oplevelse at se politikere og kommentatorer referere til islamiske begreber med opfattelser, som de må have hentet hos andre lige så uvidende, men meget kategoriske, kommentatorer. Det gælder særligt på feltet islamisk lov. Forfatteren er egentlig ikke specialist i islamisk jura. Han er irakisk jøde bosat i London, og mere en historisk sociolog. Det er imidlertid med til at gøre bogen klar og informativ for ikke-specialister, der gerne vil forstå, hvad islamisk jura er, hvordan den har udviklet sig, og hvad den mere praktisk betyder i nutidige muslimske sammenhænge.

Frank Kermode: The Genesis of Secrecy

En elegant skrevet bog om religion som hemmelighed, og hvordan den forstås og fortolkes. Her eksemplificeret ved et klar, men også sindrig, læsning af særligt Markusevangeliet og de litterære

midler det tager i brug for at overbevise læseren om, at Gud sendte sin søn til jorden. Blandt andet brugen af hemmelighed. Forfatteren skrev senere en kæmpe Literary guide to the Bible.

Peter Berger: The Heretical Imperative: Contemporary Possibilities of Religious Affirmation

Peter Berger og Thomas Luckman fik stor indflydelse med deres "Den Samfundsskabte Virkelighed" fra 1966, som gav nye idéer til, hvordan virkelighedsopfattelser kunne være måder at videreføre samfundsinstitutioner og normer. I denne bog er Berger i en weberiansk tradition optaget af, hvordan religion har formet disse normer, og hvordan protestantismen som den første religion måtte undergå forandringer, som siden andre religioner – herunder også islam – også er blevet transformeret af.

Albert Cohen: Herrens udkårne

En stor kærlighedsroman mellem en ung, himmelstormende, fransk jødisk diplomat og en gift kvinde i det konservative, calvinistiske Geneve. Med nogle kostelige beskrivelser af internationalt diplomati og et interessant tidsbillede af 1930ernes Folkeforbund, FN's forgænger, som med store armbevægelser men tilfældig og tit uigennemtænkt indflydelse slet ikke formåede at løse internationale konflikter, men ofte blev et dække for stormagtsspil.

Ernest Gellner: Muslim Society

En sær bog, som rummer en del forenklinger, eller ligefrem sludder, men samtidigt er inspirerende ved sin vilje til at anskue muslimske samfund religionssociologisk og slås med det store spørgsmål om, hvordan moderniseringen påvirkede de grupper, der særligt repræsenterede islam. I et Danmark, hvor det synes at være en afgjort sag, at "Islam ikke har haft en oplysningstid" eller reformation eller lignende, er der god brug for bøger, der diskuterer, hvordan den europæiske kolonipolitik, og den generelle modernisering, særligt påvirkede islam. Gellners bog er gammel og kritiseret, men den bør ikke glemmes.

Park McGinty: Interpretation and Dionysos

Dionysos, og Dionysos-kulten, repræsenterede en udfordring til det daglige, velordnede samfund i det gamle Grækenland. Han blev kaldt en "fremmed" Gud, og forbundet med skove, vildskab og orgier. Sådan har det imidlertid også været siden; for fra renæssancen og frem har Dionysos frastødt og fascineret, og han er forblevet noget af en gåde. Denne bog er en forbilledlig meta-hermeneutik, der gennemgår Dionysos fortolkningshistorie i Europa, fra forskere der gnaskede efeublade for at blive høje, til tænkere som Nietzsche og Freud, der "havde brug" for det dionysiske i deres fremstillinger af civilisationen og dens underside.

Ibrahim Essa: Mawlana (2015)

Ibrahim Essa er Egyptens Larry King, en journalist og redaktør med opsmøgede ærmer og røde seler, der frækt og underholdende kommenterer døgnets begivenheder. Det var derfor lidt af en overraskelse, da han efter revolutionen i 2011 (hvor han havde oprettet en ny TV-station) barslede med en roman, Mawlana, "Vor Mester". Hovedpersonen, Hatem, er en stor sheik og tv-prædikant, som har en særlig evne til at nå sit publikum og overlegent at tackle hårde religiøse udfald og udfordringer. Dem får han i stor stil, da han af præsidentens svigerfamilie får den delikate opgave at gen-konvertere et familiemedlem, Hassan, som i hemmelighed er trådt over til kristendommen – en skandale i Egypten generelt og politisk skadeligt for præsidentfamilien. Hatem hvirvles ind i flere spil, særligt da han falder for en smuk, tilsløret kvinde, som udfordrer med stærkt konservative synspunkter direkte på tv. Tv-prædikanterne spiller en stor social og politisk rolle i Egypten i dag, og det er første gang de behandles i en større roman. Her i 2017 er den lanceret som film med stor succes.